

9. The Pragmatics of Discourse Coherence: Theories and Applications / ed. by Helmut Gruber, Gisela Redeker. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2014. – 295 p. – (Pragmatics and Beyond New Series).

Список джерел ілюстрованого матеріалу

1. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book One. Stinking Rich and Just Plain Stinky or A Diamond As Big As His Head / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2009. – 150 p. (SRPS).
2. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Three. The Far From Great Escape or The Light, the Switch and the Wardrobe / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2009. – 150 p. (FFGE).
3. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Four. The Wrong End of the Dog or The Pedal-Bin Pelican / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2010. – 134 p. (WED).
4. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Five. Trick Eggs and Rubber Chickens or Making a Splash / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2010. – 134 p. (TERC).
5. Ardagh Ph. High in the Clouds / Philip Ardagh, Paul Mc Cartney ; illustrated by Geoff Dunbar. – New York : Dutton Children's Books, 2005. – 100 p. (HiC).

Карп М. А. Взаимодействие гетерогенных составляющих контаминированной когерентности в тексте английских мультимодальных литературных сказок Филиппа Арда.

Аннотация

В статье проанализировано вербальное и невербальное взаимодействие составляющих контаминированной когерентности в структуре английских мультимодальных литературных сказок Филиппа Арда. Выявлены и охарактеризованы структурно-семiotические аспекты категории когерентности рассматриваемых сказок, определяющие ее текстовый характер. В этой связи проиллюстрировано вышеуказанное примерами контаминированных тематических прогрессий.

Ключевые слова: английская мультимодальная литературная сказка, вербальная составляющая, графическая составляющая, иконическая составляющая, контаминированная когерентность, параграфемная составляющая.

Karp M. A. Interaction between heterogeneous components of contaminated coherence in the text of English multimodal literary fairy tales written by Philip Ardagh.

Summary

The aim of the article is to manifest and characterize structural-semantic aspects of coherence that determine its textual character in English multimodal literary fairy tales. The desired aim presupposes completion of the following task: to analyze verbal and nonverbal interrelation between components of contaminated coherence in the structure of the analyzed literary fairy tales. The object of the article is coherence of fictional prose text in English multimodal literary fairy tales written by Philip Ardagh. The subject of the article is interaction between heterogeneous components of contaminated coherence in the multimodal fictional prose text of the analyzed literary fairy tales. In connection with the above-mentioned, the contaminated thematic progressions have been illustrated by the afore-cited examples. In the context of the present study and analysis concerning interaction between heterogeneous components of contaminated coherence in the text of English multimodal literary fairy tales written by Philip Ardagh, the quantitative indices have affirmed that macro inclusions (58 %) have prevailed in comparison to meso inclusions (33 %) and micro inclusions (9 %). Contamination of thematic progressions as the manifestation of the structural thematic heterogeneity in the text of English multimodal literary fairy tales has consisted in visualization mainly of rheme that forms a principal communicative clause of a closing sentence regarding a supra-phrasal unit (SPU) or a fragment of the analyzed literary fairy tales.

Key words: contaminated coherence, English multimodal literary fairy tale, graphic component, iconic component, paragramphemic component, verbal component.

УДК 811.161.3'27

Кісель Т. А.,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства і дыялекталогіі
УА «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна»
E-mail: kisel-ts@mail.ru

НАЗВЫ ДЭКАРАТЫЎНЫХ КУСТАВЫХ РАСЛІН У ЗАХОДНЕПАЛЕСКІХ ГАВОРКАХ

У артыкуле аналізуецца заходнепалескія фітонімы-назвы дэкарэтыўных куставых раслін. Разглядаецца этымалогія дадзеных лексем і даецца ілюстрацыйны матэрыял, выбраны з лексікаграфічных даведнікаў і сабраны аўтарам у выніку апытання прадстаўнікоў заходнепалескага рэгіёна.

Ключавыя словы: фітонім, матываваная лексіка, запазычаная лексіка, этымалогія.

Свет раслін цікавы кожнаму чалавеку па-рознаму. Філолагаў ён вабіць, найперш, сваімі арыгінальнымі і гаваркімі назвамі. Шматлікія батанічныя намінацыі служаць яркімі прыкладамі матываванай лексікі, якая ўвасабляе ў сабе пэўныя характарыстыкі раслін і зберагае культуру, традыцыі і вопыт нашага народа. Напрыклад, найменне *гарлачык* (руск. *кувшинка*, лац. *NymphaeaL.*) узнікла паводле падабенства кветкі расліны з гліняным збанком, гарлачом [6, т. 3, с. 60]; *дзівасіл* (руск. *девясил*, лац. *InulaL.*) – ад *дзевяць+сіл* за лекавыя ўласцівасці расліны [6, т. 3, с. 134]; *крушына* (руск. *крушина*, лац. *FrangulaMill.*) – паводле ломкасці, крохкасці расліны [6, т. 5, с. 128] і інш.

Аснову навуковай батанічнай наменклатуры складаюць лацінскія і грэчаскія лексемы, таму натуральна, што сярод беларускіх фітонімаў шмат падобных запазычанняў. Цікавую групу ў гэтым плане ўтвараюць назвы дэкаратыўных куставых раслін, якія прадстаўлены як матываванымі мясцовымі найменнямі, так і запазычанымі лексэмамі. Трэба адзначыць, што ў лексікаграфічных даведніках найменні раслін дадзенай групы фіксуюцца даволі абмежавана.

Мэта дадзенага даследавання – прааналізаваць этымалогію найменняў дэкаратыўных куставых раслін у заходнепалескіх гаворках, прывесці прыклады іх ўжывання, што зафіксаваны ў лексікаграфічных даведніках і сабраны аўтарам асабіста падчас апытання прадстаўнікоў рэгіёна.

У маўленні жыхароў Заходняга Палесся былі адзначаны адпаведнікі да 10 відавых назваў 6 сямействаў дадзенай групы раслін.

Сямейства *БАРБАРЫСАВЫЯ*

Род **барбарыс** (руск. *барбарис*, лац. *Berberis L.*). Барбарыс звычайны – **барбарыс** м.: *Барбарыс у нас в лісы есця* (МА, Жабін Пруж.), *Барбарыс от сэрца хорóшы* (МА, Страдзечы Брэсц.), *Барбарыс у нас в лісы есця* (МА, Балоты Кобр.), *Барбарыс от сэрца хорóшы* (МА, Луцэвічы Кобр.), (МА, Гарадная Стол.); **барбарэц** м. (МА, Лагішын Пін.).

Лацінская лексема *berberis* паходзіць ад арабскай *berbārīs* ‘род ракавіны’. Расліна атрымала сваю назву паводле падабенства плода з ракавінай [5].

Сямейства *КАНАПЛЁВЫЯ*

Род **хмель** (руск. *хмель*, *HumulusL.*). Хмель звычайны – **хмель** м.: *Хмель сам нарос* (МА, Пелішча Кам.), *Хмель вьецца* (МА, М. Радванічы Брэсц.), *Хмель скрозь по дрэвах пляецца* (МА, Калоднае Стол.), *Хмель, хмель, гдэ ты зімоваў? – В лісі на тычціне* (ЛП, Гарадная Стол., Лапацін Пін.), (МА, Лука Стол., Рэчыца Палявая Жаб., Сярэдняе Пруж.); **хміль** м.: *Хміль росплівся по всёму плоту* (МА, Фядоры Стол.), *Хміль по забору плетэцца, він цэнны* (МА, Чарнакі Кам.), *Мы шэ й тытэр хміль сыімо* (СГПЗБ, Дзмітравічы Кам.); **хміль** м. (МА, Велямовічы Брэсц., Камень Кобр., Рылавічы Иван.).

Хмель – агульнаславянскае слова, зыходнае **chъmelъz* ‘яўляецца старажытным запазычаннем са скіфскіх моў, дзе **haumala* – вытворная лексема ад *hauma* ‘ап’яняльны напой, які выціскаюць з насення сомы’ [5].

Сямейства *РУЖАВЫЯ*

Род **аронія** (руск. *арония*, лац. *Aronia*). Аронія, чарнаплодная рабіна – **гарабіна чорна** ж. (МА, Лапацін Пін., Радчыцк Стол.); **рабіна чорна** ж.: *Рабіна есця чорна, красна* (МА, Жабін Пруж.), *Рабіна чорна у селові е* (МА, Міхалін Брэсц.), (МА, Дружылавічы Иван., Закросніца Кобр., Хацінава Кам.).

Праславянскае **arębina*, **erębina*, **rębina* паходзіць з прасл. **arębъ* ‘курапатка, рабіна’, **erębъ* ‘рабчык’, **ęrębъ* ‘буры’, звязаных з індаеўрапейскім **erǵ-b(h)-*, **ōrǵ-b(h)-* са значэннем істот або дрэў цёмнага, чырвонага, бурага колеру (у славянскіх мовах пра стракаты колер) [6, т. 11, с. 10]. *Чорнай* аронію называюць за цёмны колер ягад (у адрозненні ад чырвонай рабіны).

Род **ірга** (руск. *ирга*, лац. *Amelanchier Medic.*). Ірга канадская – **дыківіноград** ж. (МА, Жабін Пруж.). Расліна падобная на вінаград культурны, але часцей вырошчваецца ў якасці дэкаратыўнай, а не дзеля ягад. Прыметнік *дзікі* ўказвае на неядомасць расліны.

Род **глог** (руск. *боярышник*, лац. *CrataegusL.*). Глог крывава-чырвоны – **боярушнік** м.: *У боярушніка такія бы яблочкі, сердечнікі іх едаць* (МА, Дружылавічы Иван.), *Боярушнік от сэрца п’ють* (МА, Рэчыца Палявая Жаб.); **боярушнык** м.: *Боярушнык цвытэ у маю* (МА, Лагішын Пін., Лука Стол.).

Заходнепалескія назвы дадзенай расліны запазычаны з рускай мовы, дзе слова *боярышник* звязваюць з лексэмамі *баярын*, *баярыч* [3, т. 1, с. 204].

Род **ружа** (руск. *роза*, лац. *Rose L.*). Ружа – **рбжа** ж.: *У сусіда рожы цвытуть* (МА, Ляхаўцы Малар.); **рбжа** ж.: *Роза до того красіва* (МА, Туляцічы Иван.), *Роза красіва у городі е* (МА, Прылуці Брэсц., Пелішча Кам.).

Руская лексема *роза* запазычана праз нямецкую мову (ням. *Rose*) з лацінскай [6, т. 11, с. 169]. Лац. *rōsa* паходзіць з старажытнагрэчаскага *rhodon* ‘ружа’ і звязана з кельцкім *rhodd* ‘чырвоны’ [2, с. 40].

Шыпшына майская (руск. *шипóвник майский*, *цірóза майская* (лат. *Rósamajális*) – **взпрычкы** мн. (ЛАБНГ, Хацінава Кам.); **ззза** ж. (МА, Ліпна Кам.); **лэшка** ж. (ЛАБНГ, Радастава Драг.); **півныкі** мн.:

Мы кажэм півныкі (МА, Рэчыца Палявая Жаб.); *ру́жа* ж. (МА, Туляцічы Иван.); *шыпóвник* м. (МА, Хацінава Кам.), (ЛАБНГ, Расна Кам.); *шыпóвнык* м.: *В шыповныку мныго вітамінуе* (МА, Доўбізна Кам.) (МА, Страдзечы Брэсц.); *шыпóўнік* м. (МА, Віры Драг., Жабін Пруж., Камень Кобр., Міхалін Брэсц., Сярэдняе Пруж.); *шыпшы́на* ж.: *З шыпшыны чай варать* (МА, Рылавічы Иван.), *Ой як мні нравіцца як шыпшына пахне* (МА, Глінка Стол.), (МА, Крамно Драг., Фядоры Стол.), (ЛАБНГ, Азяты Жаб., Аніскавічы Кобр., Дружылавічы Иван., Камянюкі Кам., Прылукі Брэсц., Сіманавічы Драг., Пяркі Кобр., Ласіцк Пін., Відзібар Стол.), (ЛП, Гарадная Стол.); *шэпшы́на* ж. (ЛАБНГ, Сушыцк Пін.).

Вэпрычкы – магчыма, ад слова *вепер* (прасл. * *veprь*, роднаснае з лацінскім *veprēs* ‘цярновы куст’, магло мець першаснае значэнне ‘шчаціністы, калючы’ [6, т. 2, с. 83]). Як вядома, кусты шыпшыны вельмі калючыя.

Паводле знешніх характарыстык расліны ўзніклі найменні *шыпшына* (на сцябле ёсць мноства калючак, шыпоў) і *півныкі* (так звычайна называюць расліны з голым сцяблом і гронкамі кветак [1, с. 136]). *Ружай* шыпшыну называюць за знешняе падабенства з дадзенай раслінай. Матывацыю ўзнікнення лексем *зэгза* і *лешказ* дакладнасцю ўстанавіць нельга.

Род **чаромха** (руск. *черёмуха*, лац. *RadusL.*). Чаромха звычайная – **чарóмуха** ж.: *Чаромуха цвіце хóрошо* (МА, Калоднае Стол.); **чарэ́мишы́на** ж.: *Чарэмишына вжэ пырыцвыла* (ДСБ, Ляхавічы Драг.); **черóмуха** ж.: *Як побуду коло черомухі то голова потом цілый день боліть* (МА, Глінка Стол.); **черэ́муха** ж. (МА, Міхалін Брэсц.); **чорóмуха** ж.: *Чоромуха цвітэ білым* (МА, Прылукі Брэсц.); **чырóмуха** ж.: *Коло школы була чыромуха* (МА, Фядоры Стол.); **чэрóмуха** ж.: *Это ростэ куст чэромухі* (МА, Бухавічы Кобр.), *Чэромуха вона пахушча* (МА, Лагішын Пін.), *Чэромуха скрозь ростэ* (МА, Сярэдняе Пруж.), *У гэтому году рано роспустылася чэромуха* (МА, Глінка Стол.), (МА, Віры Драг., Жабін Пруж., Хлябы Пін., Чарнакі Кам.).

Агульнаславянская лексема *чаромха* паходзіць ад прасл. **сьрт-* ‘чырвоны’ [4, т. 2, с. 381]). Адзінага меркавання пра прыкмету, пакладзеную ў аснову назвы, няма. Адны навукоўцы мяркуюць, што чаромха названая па цёмна-чырным колеры зрэлых ягад, другія – па чарвівасці чаромхі, трэція звязваюць назву з каранем **ker-* ‘рэзаць’ – за рэзкі, востры пах [5].

Сямейства БАБОВЫЯ

Род **робінія** (руск. *робиния*, лац. *RobiniaL.*). Рабінія ілжэакацыя, белая акацыя – **ака́цыя** ж.: *Акацыя е по дерэўні* (МА, Лука Стол.), *Нішо мало дней акацыя цвіла* (МА, Глінка Стол.), *Акацыя коло асвальта ростэ, колюча* (МА, Жабін Пруж.), *Акацыя у канцы е* (МА, Сярэдняе Пруж.), *Вэльмэ хорошэ цвытэ акацыя высною* (МА, Доўбізна Кам.), (МА, Віры Драг., Крамно Драг.).

Лацінская лексема *acácia* паходзіць ад грэчаскага *akakia* ‘калючае дрэва’. Шматлікія віды акацыяў маюць калючкі і шыпы [2, с. 6].

Сямейства МАСЛІНАВЫЯ

Род **бэз** (руск. *сирень*, лац. *SyringaL.*). Бэз звычайны – **бэз** м.: *Бэз рузрысся – ньякого зводу на ёго ныма* (МА, Зянькі Кам.), *Бэз звалы у нас* (МА, Бухавічы Кобр.), *Мы звэмо бэз і сірэнь* (МА, Сярэдняе Пруж.), *Бэз вэльмэ пахучі* (МА, Доўбізна Кам.), *Бэз заглушыў коло хаты всэ* (МА, Фядоры Стол.), *Бэзу насадылы* (СППЗБ, Сіманавічы Драг.), (МА, Камень Кобр.); **сірэ́нь** ж.: *Два корчі сірэні ростуть* (МА, Крамно Драг.), *Мні мой дід, як нібыло цветов, то сірэнь прыносыв* (МА, Глінка Стол.), (МА, Віры Драг., Хлябы Пін., Чарнакі Кам.); **сярэ́нь** ж.: *Сярэнь разростаецца, як насадзіш* (МА, Калоднае Стол.).

Руская назва *сирень* запазычана праз нямецкую мову (ням. *Sirene*) з лацінскай мовы (лац. *syrinx* утворана з грэч. *σύριγξ* ‘дудка’) [6, т. 12, с. 92]. Расліна атрымала такую назву, так як галінкі маюць цвёрдую сэрцавіну, якую лёгка выдавіць, пасля чаго галінка становіцца падобнай да трубка, дудкі.

Лексема *бэз* паводле Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы запазычана з польскай мовы (польск. *bez*) [6, т. 1, с. 434].

Сямейства ГАРТЭНЗІЕВЫЯ

Род **язмін** (руск. *чубушник, жасмин*, лац. *PhiladelphusL.*). Язмін – **жасмі́н** м.: *У мінэ два куста жасміна* (МА, Дружылавічы Иван.), (МА, Велямовічы Брэсц.); **жасьмі́н** м.: *Ідэ наламай жасьміну і пуставь в вазу* (МА, Зянькі Кам.), *Жасьмін разрастаецца, як насадзіш* (МА, Калоднае Стол.), (МА, Ліпна Кам.); **язмі́н** м.: *От я чай з язміном люблю* (МА, Глінка Стол.).

Рускае слова *жасмин* запазычана з французскай мовы (фр. *jasmine*), якое прыйшло з арабска-персідскай (ар.-перс. *Jāsāmīn*) [3, т. 2, с. 36].

Такім чынам, найменні дэкаратаўных куставых раслін у заходнепалескіх гаворках прадстаўлены агульнаславянскімі, мясцовымі і запазычанымі лексэмамі, большасць з якіх у сваёй аснове маюць яркую прыкмету расліны. Сістэмнае вывучэнне разнастайных дыялектных намінацый можа спрыяць узбагачэнню слоўніка сучаснай беларускай літаратурнай мовы і ўпарадкаванню навуковай батанічнай наменклатуры.

Пералік умоўных скарачэнняў раёнаў Брэсцкай вобласці

Брэсц. – Брэсцкі раён;
Драг. – Драгічынскі раён;
Жаб. – Жабінкаўскі раён;
Іван. – Іванаўскі раён;
Кам. – Камянецкі раён;

Кобр. – Кобрынскі раён;
Малар. – Малырыцкі раён;
Пін. – Пінскі раён;
Пруж. – Пружанскі раён;
Стал. – Столінскі раён.

Пералік умоўных скарачэнняў крыніц фактычнага матэрыялу

ДСБ– Дыялектны слоўнік Брэстчыны. – Мінск: Навука і тэхніка, 1989. – 294 с.

ЛАБНГ – Лексічны атлас беларускіх народных гаворак : у 5 т. / АН Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Фонд фундаментальных даследаванняў РБ, 1993 – 1998. – Т. 1 : Раслінны і жывёльны свет.– 1993. – 160 с., 368 карт.

МА – матэрыялы, сабраныя ў выніку апытання прадстаўнікоў гаворак.

ЛП – Бейліна, Д. Матэрыялы для полесскага ботанічнага слоўніка / Д. Бейліна // Лексика Полесья. Матэрыялы для полесскага дыялектнага слоўніка / отв. ред. Н. И. Толстой. – М.: Наука, 1968. – С. 415–435.

СППЗБ – Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча: у 5-ці т. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979–1986. – 5 т.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Меркулова В. А. Очерки по русской народной номенклатуре растений (Травы. Грибы. Ягоды.) / В. А. Меркулова. – М. : Наука, 1967. – 260 с.
2. Минц И. П. Этимологический словарь латинских названий лекарственных растений / И. П. Минц. – Л., 1962. – 54 с.
3. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4 т. / М. Фасмер; пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева. – 4-е изд., стер. – М. : Астрель, АСТ, 2003. – Т. 1. – 588 с.; Т. 2. – 671 с.
4. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка: в 2 т. / П. Я. Черных. – 6-е изд., стереотип. – М.: Рус.яз. – Медиа, 2004. – Т. 2. – 560 с.
5. Шанский, Н. М. Школьный этимологический словарь русского языка. Происхождение слов / Н. М. Шанский, Т. А. Боброва [Электронны рэсурс]. – М.: Дрофа, 2004. – Рэжым доступу: <http://enc-dic.com/rusethy/Barbaris-649.html>.
6. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. – Мінск : Навука і тэхніка, Беларус. навука, 1978–2013 . – Т. 1. –1978. – 440 с.; Т. 2. –1980. – 344 с.; Т.3. – 1985. – 408 с.; Т. 5. – 1989. – 320 с.; Т. 11. – 2006. –333 с.; Т. 12. – 2008. – 366 с.

Кисель Т. А. Назви декоративних кущових рослин у західнополіських говірках.

Анотація

У статті аналізуються західнополіські фітоніми-назви декоративних кущових рослин. Розглядаються етимології таких лексем і дається ілюстративний матеріал, вибраний з лексикографічних довідників і зібраний автором в результаті опитування представників західнополіського регіону.

Ключові слова: *фітонім, мотивована лексика, запозичена лексика, етимологія.*

Kisel T. A. The names of decorative shrub plants in the West Polesie dialects.

Summary

The article analyzes the phytonyms of West Polesie-ornamental shrub names. We study the etymology of the given lexemes and give the illustrational material selected from lexicographical reference books and gathered by the author in a survey of the representatives of the West Polesie region.

Key words: *phytonym, equivalent vocabulary, borrowed vocabulary, etymology.*

УДК 811.161.2+811.161.1::340

Кісельова А. А.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Одеська юридична академія»
E-mail: akiseliova@mail.ru

ВПЛИВ МОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ НА НОРМАТИВНІСТЬ МОВЛЕННЯ У СУДІ

Стаття на матеріалі текстів судових рішень розглядає мовні помилки, спричинені мовною інтерференцією та впливом норм російської мови на створення українських текстів. Виокремлено та описано три основні типи помилок, пов'язані з вживанням неправильних слів, ненормативним сполученням слів та застосуванням неправильних прийменників. Подано опис та приклади до кожного з наведених типів.

Ключові слова: *мовна норма, мовна інтерференція, судове мовлення.*